

Нанесла державі збитки, бо жила на світі

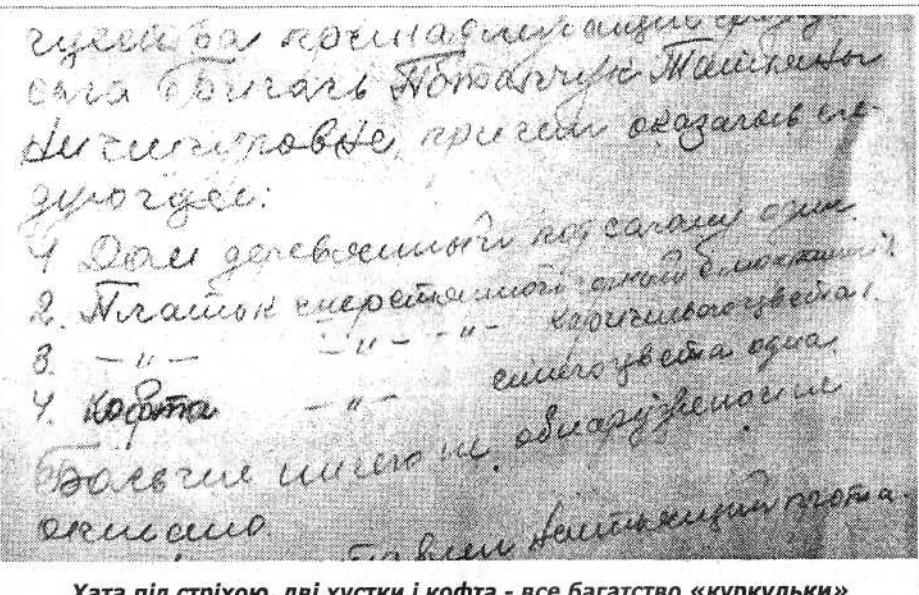
Батькова мати Параска родом була з Чудов, невеличкого села на березі Горині поблизу Бичаля. Її батьки, Ничипір і Уляна Вікторчуки, мали четверо дітей, серед них - дочку Тетяну. Заміж вона вийшла в Бичаль за Григорія Потапчука. Сімейне щастя було недовгим: Григорій загинув десь на фронтах Першої світової війни, син Петро - помер у часи Польщі. Жінка жила удвох з другим сином, Йосипом, 1914 р.н., який мабуть, ніколи не бачив батька. Переказують, що Польська держава, хоч і не була спадкоємицею Російської імперії, пластила жінці за втрату годувальників велику пенсію. Тетяна купила 12 га землі і жила досить пристойно, але удовине й сирітське щастя скоро урвалося.

Йосип був активним членом ОУН. Про це свідчать документи польської поліції з фондів Державного архіву Рівненської області. Зокрема, йдеться про те, що 8 вересня 1935 р. троє жителів села Ставка, Токар Іван, Цикун Петро і Фінчук Аврам, домагалися від місцевого священика А. Татури служби українською мовою. «Аналогічну акцію за украйнізацію церкви провели в селі Бичаль члены ОУН Чернецький Степан, Потапчук Йосип і Бачук Петро за посередництвом Михайла Камінського і місцевого солтиса Тарасюка Гната». 29 вересня о. Татура був убитий пострілом крізь вікно. Кажуть, що злочин вчинила сама польська влада, щоб почати репресії. 7 жовтня 1935 р. було заарештовано чотирьох членів ОУН з Бичаля, у т. ч. Йосипа Потапчука. Їх звинувачували ще й в «антишкільній» діяльності восени 1934 р. Мабуть, це було тоді, коли в школах активісти били шибки з вимогою українізації.

Поляки ув'язнили Йосипа в «Березі Картузькій». Табір славився своєю жорстокістю, проте поляки, на відміну

Тітка моого батька, Тетяна Ничипорівна Потапчук, з приходом радянської влади з авторитетної сільської господині перетворилася на злочинця. Тим, що, похоронивши двох дітей, якось намагалася собі дати раду, тобто самим фактом свого існування, ця вдова за два роки завдала державі збитків на суму 4283 рублі.

За це її присудили 3 роки ув'язнення

молоченої пшениці. Більше не було.

Т. Потапчук визнала свою вину повністю. Суд не мав до неї питань, за винятком того, де її син. «Я имела одного сына, который был в банде УПА прокурором и был убит советскими войсками», - записано у протоколі. На попередньому допиті невиконання планів жінка пояснила своїм похилим віком 66 років. Але в суду було інше бачення вини підсудної. Невідомо звідки вони встановили, що насправді він не 66 ро-

датку. Ще замість сплати заборгованості можна було відпрацювати на громадських роботах, приміром на ремонти дороги. Я не чув, щоб когось із селян за несплату податків польська влада посадила до в'язниці.

Село Бичаль одне з тих, де колгосп утворили найпізніше. Суд відбувався саме того буревного 1949 року, коли йшла відчайдушна боротьба між селянами і радянською владою за землю, а

від росіян, при втечі від ворога у 1939 році своїх в'язнів не розстріляли, а покинули напризволяще. Тому з приходом советів Йосип повернувся додому. Маючи готові списки націоналістів, що їх знайшли в трофеїйних польських документах, совети в лютому 1941 р. заарештували Йосипа Потапчука і запроторили до Дубенської в'язниці. У червні 1941 р. йому вдалося врятуватися, на п'ятий день війни повернувшись додому. Далі воював в УПА, мав псевдо «Сич». Керував у селі, коли в 1943 р. повстанці вигнали німців і на Деражнівщині встановилася українська влада. У грудні 1945 р. Йосип загинув у Постійному в бою з червоними окупантами. Його дружину Ганну з дочками Марією і Любою вивезли в Хабаровський край, після цього їхні сліди загубилися.

У 1949 р. Потапчук Тетяна Ничипорівна жила сама в Бичалі. У неї було 4,93 га землі і 1,22 га сінокосу. Мала на господарстві коня, корову і теля. За це до 1 серпня 1949 р. вона повинна була здати державі 405 кг зерна, 100 кг картоплі і 226 кг сіна. Крім того, за нею числилася недоймка за попередній рік: зерна - 626 кг, картоплі - 243 кг, сіна - 226 кг, а також 343 рублі сільськогосподарського податку. «Таким образом, Потапчук нанесла ущерб государству на сумму 4283 руб.», - зазначено у вироку Деражнянського районного суду.

11 серпня 1949 р., ще до судового засідання, упомінзаг («уполномоченный министерства заготовок») відібрав у Т.Потапчуку 250 кг житнього зерна, 8 кілограмів необмолоченого жита і 2 копіи необ-

«всього-на-всього» 59 років, тому легко могла б упоратися з поставленим, зауванням. Прямо у вироку немає написано, що підсудна повинна відповісти і за покійного сина, але до справи підшипта характеристика на неї, видана сільською радою в особі голови Пилипа Вікторовича Орловського, який, як передають, у ті часи працював на дві влади, денну і нічну. «Потапчук Татьяна является родная мать ярого бандита «ОУН-УПА» Потапчука Иосифа, который будучи в банде являлся прокурором и предавал много невинных граждан села Бичала, а также граждан других сел к смертной казни, как-то убывал, палил живыми на огне, колол штыком малых детей».

Після наради суд вирішив, що «Потапчук своimi преступными действиями на данном этапе развития общества подлежит суворому наказанию». Але через те що вона покаялася, судді вирішили виявити неабияку добруту і пом'якшити вирок. Літній жінці присудили 3 роки позбавлення волі в загальних місцях ув'язнення без позбавлення прав. Отак і стала Тетяна Ничипорівна Потапчук злочинцем. Багаторічна вдова, жінка, що похоронила усіх своїх дітей, жінка, яку назавжди розлучили з онуками і невісткою.

За Польщі теж селяни платили податки, але вони були незрівнянно менші. Якщо господар їх вчасно не сплачував, то поліція приходила додому і забирала цінні речі. Старожили часто згадують, що тоді віднімали у людей подушки, що вже саме собою свідчить про розмір по-

Великі податки навмисне були накладені для того, щоб селяни зрікалися праці на власній землі і йшли в колгоспи. Зрікалися власності і ставали рабами. Для досягнення цієї мети тодішня влада всі методи вважала прийнятними. Якщо поляки платили вдові пенсію, то радянська влада відібрала в неї сина (який, зрозуміло, не «убивал і палил на огні», а хотів України), невістку, онуків, землю і, нарешті, святу волю.

Насамкінець наведу промовисту цитату з протоколу опису майна підсудної (на фото). Вчитаймося.

«Оказалось следующее:

1. Дом деревянный под солому один.

2. Платок шерстяной чёрный с мохрами один.

3. Платок шерстяной коричневого цвета 1.

4. Кофта шерстяная синего цвета одна.

Больше ничего не обнаружено и не описано».

Погляньмо, з ким вела війну радянська влада 70 років тому. З удовою, що жила в хаті під стріхою і найціннішими речами якої були дві хустки і кофтина; з її сином, що виріс без батька і хотів бути господарем на своїй землі; з дітьми, яких вивезли з матір'ю в Сибір, бо не було кому заступитися. З ким вела війну влада? Може, ще з кимось, а що з удовами і сиротами - то без сумніву.

Володимир ШАБАРОВСЬКИЙ